

Sustenabilitatea în ESPON

Sinteze ale proiectelor
ESPON

ESPON reprezintă
Rețeaua europeană
de observare a
dezvoltării și coeziunii
teritoriale

Proiecte: EDORA, ESaTDOR,
EUROISLANDS, ESPON CLIMATE

Conținut

1. Prezentarea rapoartelor ESPON

- 1 Prezentarea
rapoartelor
ESPON
- 2 Definiția
conceptelor în
rapoarte
- 3 Tematica
adiacentă
- 4 Utilizarea
conceptelor
- 5 Studii de caz
- 6 Ilustrații

EDORA – European Development Opportunities in
Rural Areas (Oportunități europene de dezvoltare
în spațiile rurale)

Proiectul EDORA își propune o mai bună înțelegere a mutațiilor ce intervin în mediul rural, în scopul adaptării politicilor teritoriale relevante. De asemenea proiectul încearcă să identifice mijloacele prin care se poate consolida coeziunea teritorială și modul în care UE și statele membre pot sprijini zonele rurale să profite de potențialul lor. Demersul abordează trei aspecte cheie ale zonelor rurale: necesitatea unei mai bune înțelegeri a modelelor de diferențiere dintre diferitele tipuri de zone rurale; natura diferitelor oportunitati de dezvoltare, pentru fiecare zonă; modul în care aceste oportunitati de dezvoltare pot fi consolidate prin interacțiuni specifice (de exemplu, interacțiunea dintre rural și urban).

http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/edora.html

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

ESaTDOR - European Seas and Territorial Development, Opportunities and Risks (Mările europene și dezvoltarea teritorială, oportunități și riscuri)

ESaTDOR privește mările ca parte a Europei și nu ca pe o anexă a acesteia sau ca pe un obstacol în calea dezvoltării teritoriale. Proiectul urmărește înțelegerea interacțiunilor între uscat și spațiul maritim ca un tot integrat și prin urmare vizează explorarea oportunităților de dezvoltare teritorială și riscurile pe care le prezintă din acest punct de vedere regiunile maritime europene. Obiectivele cercetării sunt focalizate pe: cartografierea diferitelor tipuri de mări în vederea realizării unei/unor tipologii a diferitelor tipuri de regiuni de coastă; identificarea diverselor oportunități de dezvoltare și de riscuri pentru tipurile de regiuni maritime / costiere; explorarea exemplelor de bune practici de guvernare maritimă sau terestru-maritimă pentru a putea furniza consiliere asupra administrării eficiente, efective și democratice a acestor resurse; realizarea unui set de recomandări politice și identificarea mai multor arii de aplicare a politicilor în vederea maximizării oportunităților și a minimizării impactului uman asupra resurselor maritime ale Europei.

(http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/ESaTDOR.html)

EUROISLANDS – The Development of the Islands – European Islands and Cohesion Policy (Dezvoltarea insulelor - Insulele Europene și politica de coeziune)

Plecând de la ideea că insulele sunt arii dezavantajate, EUROISLANDS își propune să

furnizeze un set de recomandări politice și de consiliere strategică pentru a asigura dezvoltarea durabilă a insulelor europene în condițiile Pieței Comune în așa fel încât să se reducă decalajele față de celelalte regiuni mai privilegiate ale Uniunii Europene. Pentru a atinge acest obiectiv, proiectul vizează înțelegerea profundă a stării actuale a insulelor și ecaluarea divergenței lor în raport cu celelalte regiuni, analiza viitorului insulelor dintr-o perspectivă europeană, evaluarea generală a politicilor existente și analiza opțiunilor politice în vederea asigurării coeziunii teritoriale.

(http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_TargetedAnalyses/EUROISLANDS.html)

ESPON CLIMATE - Climate Change and Territorial Effects on Regions and Local Economies in Europe (Modificările climatice și efectele lor teritoriale asupra economiilor regionale și locale în Europa).

Proiectul ESPON CLIMATE se axează pe maniera în care provocările globale, precum schimbările climatice, aprovizionarea cu energie, evoluția demografică, globalizarea se reflectă la nivel regional. Scopul este acela de a identifica răspunsuri eficiente la aceste provocări. Regiunile testate sunt: Navarra, Dublin, Catalonia, Renania de Nord-Westfalia, precum și regiunea flamandă a Belgiei.

(http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/climate.htm)

2. Definiția conceptului în rapoarte

Sustenabilitatea în EDORA

Proiectul **EDORA** nu definește în mod concret conceptul de sustenabil / durabil, însă accepțiune (accepțiunile) acestuia sunt prezente ca urzeală pe între cuprinsul raportului. Văzută ca o opțiune de dezvoltare non urbană, cea a spațiilor rurale combină dimensiunile producției și consumului durabil (non carbon), ale (re)vitalizării sistemelor demografice și ale protecției mediului, totul văzut prin prisma mobilizării responsabile a resurselor și a oportunităților locale

În EDORA, sustenabilitatea este. văzută în spiritul SDD - Strategiei de Dezvoltare Durabilă a UE (2009), care combină eficientizarea resurselor, sustenabilitatea producției și consumului, orasele durabile și durabilitatea utilizării resurselor naturale.

Sustenabilitatea în ESaTDOR

Deși foarte des utilizat în proiect, nici în **ESaTDOR** conceptul nu beneficiază de o definiție aparte, el fiind prezent ca o pânză de fond conformă tripticului european care definește durabilitatea, respectiv articularea optimă dintre societate, economie și mediu. Ceea ce este însă important este faptul că se afirmă în mod foarte clar faptul că

sustenabilitatea nu poate fi produsul unei singure politici sectoriale, fie ea aplicată la o singură scară geografică (regional, de exemplu) sau la toate (local, regional, național, continental), simultan. Proiectul dovedește clar că sustenabilitatea nu poate fi decât rodul unor strategii integrate, care să combine toate politicile sectoriale susceptibile a fi implicate, și acest lucru trebuie efectuat în același timp la toate nivelele de organizare teritorială.

În ESaTDOR, conceptul este considerat în spiritul SDD, completată cu PMI - Politica Maritimă Integrată A UE (2007), destinată să conducă la o dezvoltare optimă a tuturor activităților maritime într-o manieră sustenabilă, respectiv o maximizare socială și economică a oportunităților oferite de mare însă asigurându-se calitatea și integritatea mediului marin.

Pentru mările europene, de exemplu, trebuie luată în considerare Strategia de Dezvoltare Durabilă dar și Politica Maritimă Integrată, Politica Comună de Transporturi, etc.

Sustenabilitatea în EUROISLANDS

Și în **EUROISLANDS** situația este identică primelor două proiecte. Spre deosebire de acestea însă, definiția sustenabilității poate fi recompusă mai ușor, din analiza efectuată asupra situației actuale a insulelor europene.

Astfel, pentru insule, sustenabilitatea poate fi definită prin *eficiența lor economică* (majoritatea insulelor au o performanță economică inferioară statelor din care fac parte), prin *viabilitatea demografiei* (majoritatea au populații fragile, reîmprospătate în unele cazuri doar prin migrație), prin *resursele naturale* de care dispun și de starea lor de degradare și prin *vulnerabilitatea mai mare în fața modificărilor climatice*.

Pentru insulele europene, sustenabilitatea evoluției lor depinde de mobilizarea resurselor și oportunităților locale (resurse culturale și naturale...), de palierea inconvenientelor lor (izolare, echipare teritorială...), de valorificarea conjuncturilor (turism, noi tehnologii...) și de împiedicarea sau atenuarea concretizării amenințărilor (creșterea prețului energiei, consecințele schimbărilor climei...).

Astfel definit, conceptul devine operațional și pentru alte regiuni europene, continentale de data aceasta, în special pentru cele periferice din estul și sudul Uniunii Europene.

Sustenabilitatea în ESPON CLIMATE

În **ESPON CLIMATE**, proiect destinat să testeze vulnerabilitatea regiunilor europene în fața riscurilor și hazardelor climatice, definirea sustenabilității se impunea de la Fără multe discuții, definiția sustenabilității

este preluată din documentele programatice europene (Green Paper of Territorial Cohesion, 2008) și din Raportul Brundtland referindu-se clar la structura teritorială realizată de interacțiunile necesare pentru a se ajunge simultan la sustenabilitate economică, socială și de mediu

Problematica vulnerabilității „cere eforturi suplimentare de armonizare și de echilibrare a diferențelor în vederea asigurării unei dezvoltări echilibrate și sustenabile a UE ca întreg, întărindu-i competitivitatea economică și capacitatea de creștere însă respectându-se nevoia de protecție a resurselor naturale și asigurându-se coeziunea socială” (p. 25).

3. Tematici adiacente

Proiectul **EDORA** este focalizat asupra oportunităților de dezvoltare pe care le prezintă spațiile rurale europene în vederea promovării *competitivității economice locale* ca factor principal de creștere a *coeziunii teritoriului european*, în respectul principiilor dezvoltării durabile. Aceste teme induc altele, cum ar fi spre exemplu respectarea sustenabilității atât prin valorizarea justă a oportunităților și prin mobilizarea responsabilă a resurselor locale cât și prin articularea oportunităților și resurselor locale cu cele din vecinătate, prin mecanismele *cooperării teritoriale*.

Astfel, sustenabilitatea este definită nu ca un fenomen local, ci ca unul puternic corelat cu fenomenele desfășurate în vecinătățile spațiale implicate.

Proiectul **ESaTDOR** propune pe întreg parcursul său o promovare accentuată a *strategiilor integrate de administrare* a teritoriului european. Interfața terestru-marin este un bun exemplu de aplicare a strategiilor complexe destinate să asigure sustenabilitatea evoluției unor teritorii specifice. Se atinge astfel o altă temă, respectiv aceea a *diversității teritoriilor europene* și prin urmare la necesitatea **flexibilizării politicilor de amenajare teritorială**. Înălțându-se logic, de aici decurg alte tematici, respectiv *descentralizarea administrativă și regionalizarea, competitivitatea teritorială, guvernanta teritorială*, etc.

Demersul propus de **EUROISLANDS** este interesant deoarece deschide calea către abordarea unor tematici de interes pentru întregul teritoriu al Uniunii Europene dar și, mai ales, pentru *teritoriile sale specifice*. Estul european poate beneficia pe deplin de temele abordate de proiect și care se găsesc dezvoltate în alte rapoarte din Programul ESPON. Una dintre acestea este *atractivitatea teritorială*, scăzută în cazul spațiilor insulare, care trebuie să facă eforturi mari în vederea ameliorării acesteia. Lucrul este valabil și pentru multe dintre spațiile periferice sau izolate din Uniunea Europeană, care, pentru a-și asigura sustenabilitatea, trebuie să știe să acționeze atât pentru ameliorarea atraktivității interne (pentru stabilizarea și dinamizarea propriilor populații), cât și pe cea externă (pentru atragerea rețelelor și a fluxurilor globale). Strategiile implicate fac trimitere la gradul de echipare cu *servicii publice și/sau economice de interes general*, la *calitatea resursele umane*, la *guvernanta locală*, la competitivitatea teritorială, la societatea bazată pe cunoaștere, etc.

În fine, **ESPON-CLIMATE** ridică problemele referitoare la *vulnerabilitatea* și mai ales la

adaptabilitatea comunităților teritoriale europene în contextul climatic planetar extrem de dinamic. Proiectul ilustrează cel mai bine necesitatea *strategiilor teritoriale integrate*, simultan aplicate la toate scările de organizare a teritoriului comunitar.

4. Utilizarea conceptului

Cu excepția proiectului **ESPON CLIMATE**, unde durabilitatea evoluției Europei și a teritoriilor sale componente este în mod direct pusă în relație cu modificările climatice în curs, iar conceptul este definit în accepția sa bazică, în celelalte durabilitatea apare ca un deziderat social și ca un obiectiv politic major al Uniunii Europene. Lipsa unor definiții vizibile pentru sustenabilitate nu înseamnă nici o scăpare a echipelor de cercetare și nici vreo oarecare timiditate din partea acestora. În opinia noastră, absența definiției și operaționalizarea directă a conceptului înseamnă că acesta a devenit unul matur, asumat atât de mediile specializate cât și de marele public. În mod logic, această stare de fapte înseamnă că înțelesul său s-a cristalizat și s-a stabilizat la una sau la câteva, puține, accepțiuni ale realității sau ale realităților pe care le desemnează.

În **EDORA**, în **ESaTDOR** și în **ESPON CLIMATE** conceptul este utilizat cu valențele sale generale și generalizante. **EUROISLANDS** merge mai departe, demonstrând o operaționalizare avansată a conceptului, care este pus la treabă nu numai ca o unealtă de analiză a situațiilor geografice existente, ci și ca un mijloc de susținere a strategiilor de perspectivă, de proiectare a comunităților locale sau regionale către un viitor dorit.

5. Studiile de caz

Ca în toate rapoartele ESPON, studiile de caz abordate în aceste patru tipuri de cercetare au trebuit să fie reprezentative pentru ansamblul spațiului european. Astfel, în **EDORA** regiunile studiate combină arii din estul continentului precum Chelmsko-zamojski și Ostrołęcko-siedlecki din Polonia, din vest, precum North Yorkshire și Skye and Lochalsh din Marea Britanie și Mansfeld-Südharz și Neumarkt in der Oberpfalz din Germania, din peninsulele sudice, respectiv Zasavska și, Osrednjeslovenska din Slovenia) alături de Rioja și Teruel din Spania și din nordul Europei - Jönköping (Norvegia) și South-Savo (Finlanda).

În **ESaTDOR** cercetările au vizat formele de guvernare dezvoltate în zonele legate de Oceanul Arctic de Oceanul Atlantic de Marea Mediterană de Marea Nordului, de Marea Baltică și de Marea Neagră.

EUROISLANDS a selectat dintre insulele europene câteva reprezentative, respectiv insule mari (Cipru, Mallorca, Malta, Sardinia), insule medii (Lipari, Kalymnos, Saaremaa) sau insule mici (Samso, Kokar, Lipsi) grupându-le apoi după performanța teritorială drept *performante* (Cipru, Mallorca, Lipari), *intermediare* (Malta, Sardinia, Samso, Kokar) sau *rămase în urmă* (Kalymnos, Saaremaa, Lipsi). Anexele raportului se pot dovedi foarte valoroase pentru cei interesați, deoarece ele prezintă chestionarele și rezultatele acestora, aplicate și rezultate în urma cercetărilor efectuată pe lângă o mare varietate de actori teritoriali din insulele vizate de studiile de caz.

ESPON CLIMATE a studiat o serie de arii reprezentative, la mai multe scări spațiale, pentru toate regiunile și pentru toate tipurile de spații europene : Alpii, bazinul Tisei (Europa Central-Estică); Renania și Westfalia din Germania, Olanda (Europa de Vest); litoralul mediteraneean, Spania și Insulele Baleare (Europa Sudică), Bergen în Norvegia (Europa de Nord) și acviferul de coastă (Finlanda, Olanda, Marea Britanie, Spania și România).

Deși proiectele **ARTS** și **TIPTAP** nu prezintă explicit cazuri particulare au o dublă importanță – prezintă contextul spațial și instituțional în care evoluează regiunile europene. Principala realizare a proiectului ARTS o reprezintă revelarea sensibilității spațiale a celor douăsprezece orientări/directive prezentate anterior. În ceea ce privește proiectul TIPTAP, principală realizare e reprezentată de faptul că metodologia utilizată este general valabilă și aplicabilă tuturor teritoriilor europene.

6. Ilustrații

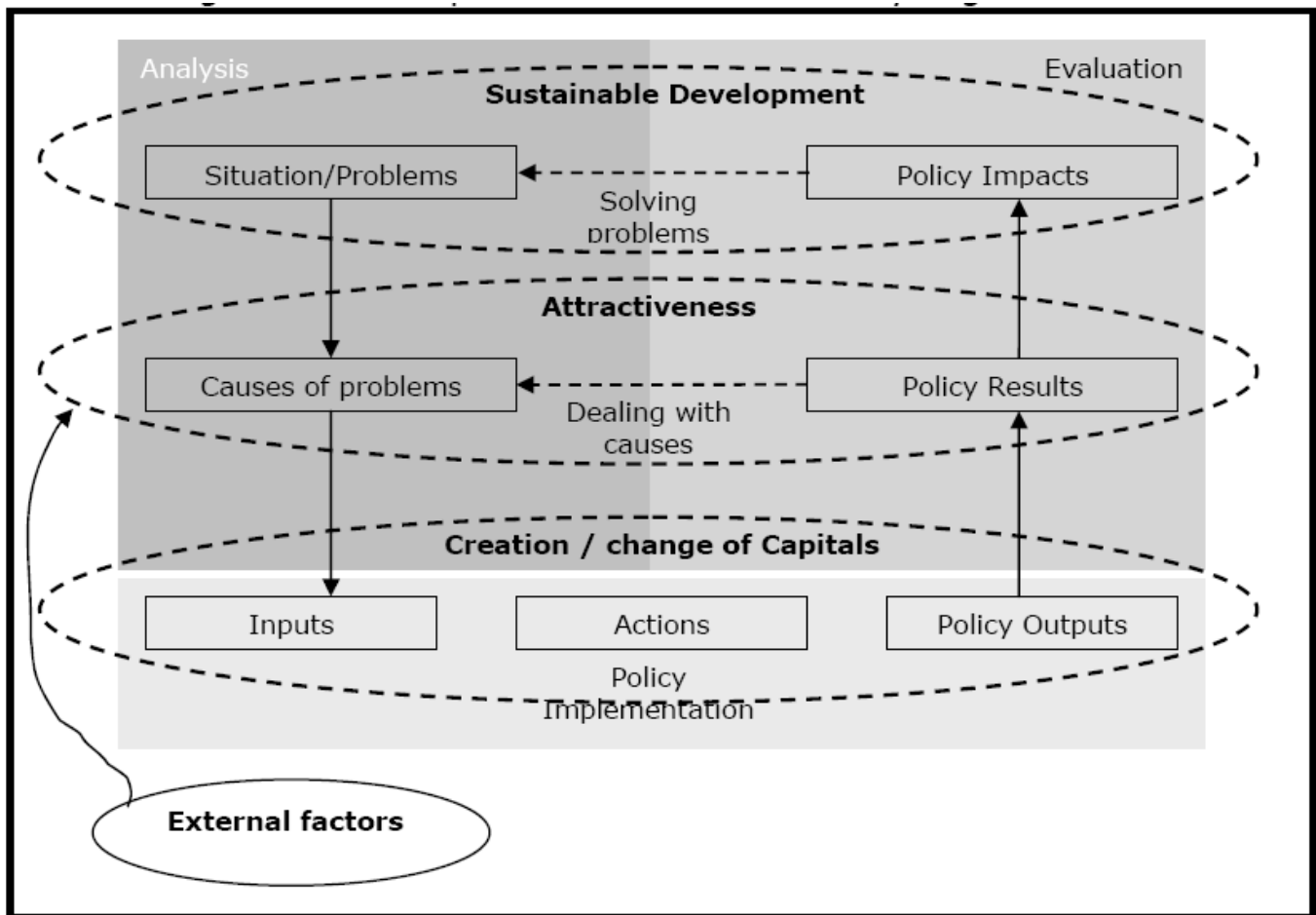

Figura 1 :
Modelul conceptual de analiză a insulelor (EUROISLANDS, p. 25)

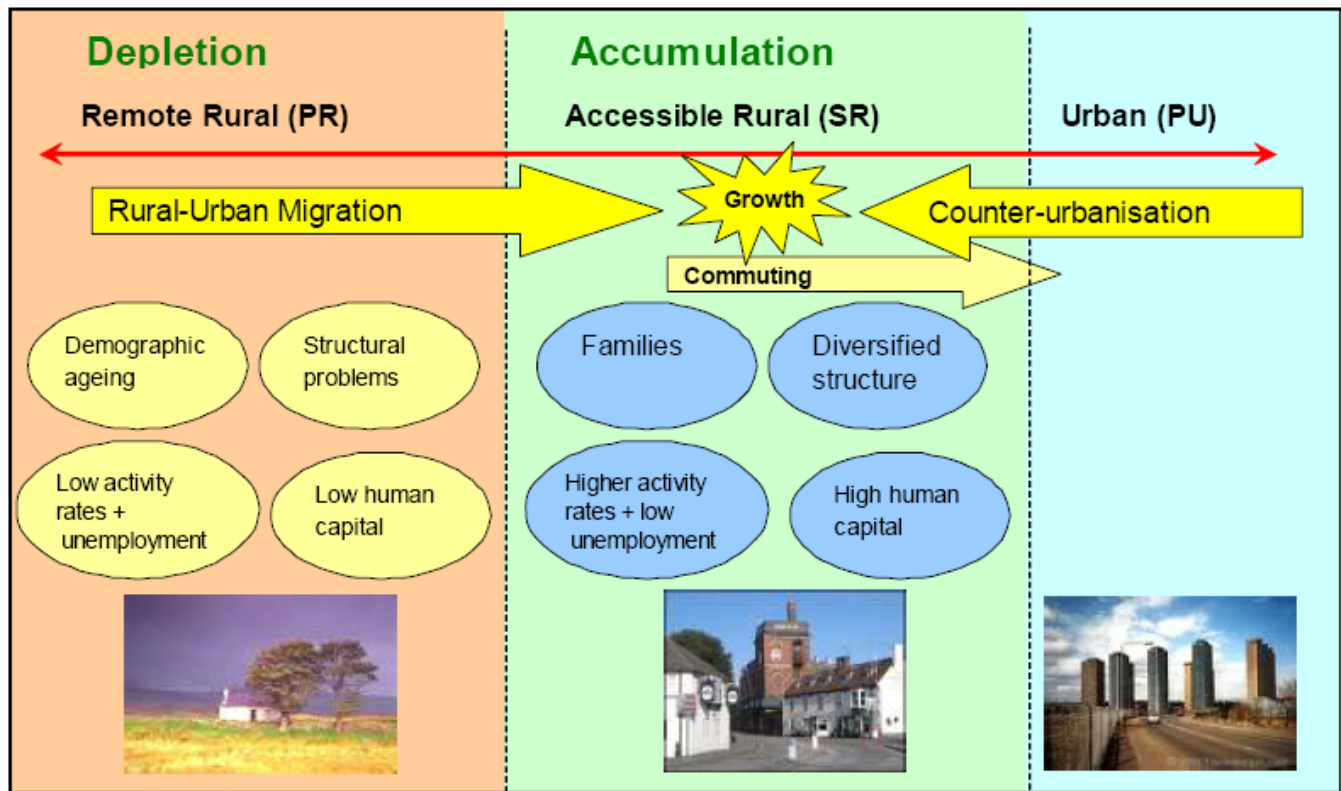

Figura 2 :
Zone de acumulare și zone
de decădere (EDORA,
p.10)

ESPON este un program de cercetare aplicată finanțat de către Comisia Europeană și statele membre ale UE. Misiunea sa este de a susține elaborarea de politici în ceea ce privește politica de coeziune a UE. Programul face acest lucru prin furnizarea de dovezi și cunoștințe cu privire la structurile teritoriale europene, tendințe, perspective și impactul politicilor care permit comparații între regiuni și orașe și care sprijină înțelegerea diversității teritoriale europene.

CaDEC este un proiect transațional în rețea care are ca scop valorificarea și diseminarea rezultatelor și activităților ESPON. Proiectul face posibil acest lucru prin utilizarea conceptelor ESPON ca o poartă de acces la rapoartele ESPON.

<http://www.espon.eu>

Contacts: Romanian ESPON Contact Point

Author: Phd. George ȚURCANĂȘU